

AMERIKA, ANGLIJA, ITALIJA EDNE V REPARACIJSKEM VPRASANJU.

Franciji preostajata sedaj le dve reči: Ali se v polni meri ukloniti ameriškim pogojem, ali pa ostati osamljena.

AMERIKA NARODI EGASO, KADARKOLI SE VEMERJA V EVROPSKE ZADEVE — PARIZ.

Washington, D. C. — Državni departament je odklonil pariški predlog, da je Francija pripravljena odobriti načrt za popolno in temeljito preiskavo nemške plačilne sile, če sprejme Združene države predlog za istočasno vpoštevanje mednarodnih dolgov.

Ameriška vlada je izločila mednarodne dolge, ker nimajo nobenega stika s reparacijskim vprašanjem. Nemška plačilna sposobnost ni v nobenem oziru v stiku s vprašanjem, koliko so zavezniške države dolžne Združenim državam, je bilo poudarjeno od strani zvezne vlade.

Ameriški položaj ostane neizpremenjen. Saj je državni tajnik Hughes obvestil francoskega veleposlaniškega namestnika, da bo Združene države doseči vsaj nekaj, če se sploh vdeležijo reparacijske konference.

Franciji preostajata sedaj le še dve možnosti: Ali se ukloniti v polni meri pogojem državnega tajnika Hughes ali pa ostati osamljena.

Združene države, Velika Britanija in Italija so si edine, v kolikor se tiče vprašanje o reparacijski konferenci. Vse tri države so za to; da dožene preiskavo, koliko je Nemčija v stanju plačati na splošno.

Predsednik Coolidge in državni tajnik Hughes se morata videti nujesar, kar bi utegnile škoditi posameznim narodom, če se snide reparacijska konferenca s namenom, da dožene, koliko more Nemčija plačati sploh. Saj si vsaka posamezna država pridržuje pravico sprejeti ali pa odkloniti končne zaključke, do katerih pridejo izvedene reparacijske konference po temeljiti preiskavi.

Javno razpoloženje širom dežele je pritisnilo Belo hišo in državni departament zavzeti odločno stališče v tem vprašanju.

V štirindvajsetih urah po objavi Hughes-Curzonove korespondence je prišlo v Washington več protestov kakor pa tedaj, ko je bil objavljen Hardingov predlog za mednarodno sodišče.

Stališče zvezne administracije se je moralo ukloniti temu razpoloženju.

(Dalje na 3. strani.)

Srbski atašej obstreljen v Sofiji.

Celgradska vlada je poslala oštro noto Bolgariji in srbsko časopisje hujska na akcijo.

Belgrad, 5. nov. — Jugoslavija je večerj poslala bolgarski vladi oštro noto radi napada na poročnika Krstića, jugoslovanskega vojaškega atašee v Sofiji, ki je bil v soboto zvečer obstreljen. Bolgarija je sicer takoj izrekla obžalovanje nad dogodkom, toda jugoslovanska vlada zahteva popolno zadoščenje. Vsebinska nota se ni znana, gotovo pa je, da belgradska vlada zahteva več kot izraz obžalovanja.

Srbsko časopisje se silno huduje radi tega incidenta in hujska na reprisalije. Kakor poročajo listi, so napad izvršili macedonski komitaji.

Po prvih poročilih iz Sofije so trije oboroženi neznanci udri v prostore jugoslovanskega poselnštva v soboto o polnoči in zahtevali, da morajo videti Krstića, za katerega imajo važen dokument. Sluga jih je prišel poditi in tedaj so pričeli streljati. Krstić je prihiti slugi na pomoč in napadli so tudi njega. Ko so oddali več strel, so pobegnili. Krstić je nevarno ranjen na glavi. Sluga je tudi ranjen. Napadalec se niso prijeli.

Fašisti terorizirajo naročnike "Prosvete".

Iz Primorje smo prejeli več pism, iz katerih je razvidno, da italijanske fašistovske oblasti v anektiranih krajih terorizirajo rojake, ki prejemajo "Prosveto" iz Amerike. Neki naročnik nam je pisal, da je moral pobegniti z doma, da je ušel aretaciji in zdaj se mora skrivati. Prosil nas je, naj mu ustavimo list, da se iznebi terorizma. Najmanj dva druga rojaka sta v zaporu samo zato, ker sta prejela in čitala "Prosveto", katero so jima naročili sorodniki v Ameriki.

"Prosveta" je naravno razkačila barbarake fašiste, ker piše o njih in njihovem bikoglavcu Mussoliniju tako kakor je treba, če hoče pisati resnico. In bo še pisala! Več o tem prihodnjik.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Administracijski krogi v Washingtonu odklanjajo odgovornost za govor poslanika Herrika v Franciji.

Politični voditelji napeto pričakujejo izida današnjih volitev. Eden senator in 10 kongresnikov ima biti izvoljenih v raznih državah.

Zagovorniki porodne kontrole so dobili prvo bitko na sodišču v Chicagu.

Čez 12,000 naseljenecv dospelo ta mesec v Združene države; mnogo jih pojde nazaj, ker so prekorčili kvoto.

Inozemstvo.

Čete nemških monarhistov se pripravljajo na ofenzivo. Diktator Stresemann noče sklicati parlamenta.

Ameriški poslanik Herrik je na svojo pest obljubil ameriško pomoč Franciji.

Belgija se je spila s Francijo radi reparacij.

Jugoslavija poslala oštro noto Bolgariji radi napada na vojaškega atašee Krstića v Sofiji.

Jugoslovanska vlada je proti ustanovitvi grške republike.

Dva ubita in 150 ranjenih v izgredu v Avstraliji.

Jugoslavija proti grški republiki.

Angleži se tudi proti odstavitvi dinastije. Grška vlada predlaga plebiscit glede republike.

Atene, Grčija, 5. nov. — Jugoslovanski poslanik je informiral grško vlado, da sedanje gibanje za republiko na Grškem povzroča vznemirjanje in Belgadu in da jugoslovanska vlada smatra nameravane odpravo monarhije za škodljivo interesom grškega ljudstva.

Angleški poslanik Bentiek je tudi izjavil, da Anglija se sicer noče vmešavati v notranje zadeve Grčije, toda angleška vlada ne bo odobrila strmoglavljenja grške dinastije.

Atene, 5. nov. — Več tisoč oseb je večerj vprizorilo republikańske demonstracije pred kraljevo palačo.

General Pangalos je razglasil, da armada zahteva plebiscit, v katerem naj ljudstvo odloči, dali hoče imeti republiko ali naj ostane monarhija. Plebiscit se ima vršiti predvolitvami za parlament v decembru. Kralj mora takoj odstopiti in čakati izida plebiscita.

Solun, 5. nov. — Vojno sodišče je obsodilo nadaljine štiri častnike, ki so se udeležili izjavljene monarhistične revolte, na smrt.

Morilec ruskega poslanika pred sodiščem.

Lausanne, Švica, 5. nov. — Danes je bila pred tukašnjim sodiščem odprta obravnava proti Mauriceu Conradiju, ki je ustrelil sovjetskega poslanca Vorovskega za časa lozanske konference dne 10. maja t. l. Veliko število priča, med katerimi so bili ruski generali in veliki knezi, povjetski uradniki in zavezniški častniki, je bilo poklicanih na sodišče.

Stojan Protić je umrl.

Belgrad, 5. nov. — Stojan Protić, prejšnji ministrski predsednik, je umrl. Protić je bil s Pakićem vred ustanovitelj srbske radijske stranke, ki kateri je spadal 40 let. Zadoje čase se je bil nekaj spril s Pakićem.

NAD 12,000 IZSELJENCEV DOSPELO.

Približno 70,000 izseljencev iz tujih dežel je prišlo v Združene države vseh trideset dni, odkar je bila odprta kvota pred štiri meseci.

KONCEM MESECA NOVEMBRA BODO IZORPANE SKORO VSE LETNE KVOTE.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — V prvih dveh dneh tega meseca je dospelo semkaj na raznih parnikih nad 12,000 izseljencev. Ta mesec bo narejen konec tujega nalava na Ellis Islandu. Ker je naval tisočih in tisočih priseljencev, ki so že ali pe šele bodo dospeli do obrežja ameriške dežele, takorekdo se v prvih dneh meseca novembra izčrpal mesečno kvoto, bo še prav majhno število preostajalo za leto kvoto inozemskih izseljencev iz vseh dežel. In tako ne bo prišlo do obširne mesečne gneče na Ellis Islandu v ostalih sedmih mesecih fiskalnega leta.

Vaških trideset dni odtekle, ko je bila odprta kvota dne 1. julija letos, je prišlo iz tujih dežel okoli 70,000 begunccev v Združene države, in ker znaša celotna kvota za vse dežel okoli 850,000 priseljencev, menijo priseljski uradniki, da bo konec meseca novembra preostajala le še jako majhna in pičila kvota, v smislu katere bo strle Sam mogel dovoliti vstop v svojo deželo je zelo redkim osebam iz tujine. Skoro vsem izseljencem bodo potem vrata te dežele zaprta.

Med dolgi sedmimi meseci od decembra pa do junija bo dežela avobodnih ljudi odprta le prvotnim obiskovalcem, raznim odličnim gostom "naše republike" itd. Ali vrata pa bodo zaprta tistim, ki nimajo drugega posla na svetu, kakor hoditi po svetu s trebuchom za kruhom.

Tistih 40,000 priseljencev, ki bodo mogli priti semkaj iz vseh dežel skupaj med decembrom in junijem, bo prihajalo tako polagoma iz svojih rojstnih krajev v to deželo, da se ne bo bati gneče na Ellis Islandu celih dolgih sedem mesecev. To pomeni, da bodo zgodbe o deportacijah tistih nevarnih ljudi, ki so se pripeljali pred ameriška vrata v preobilnem številu glede na določene kvote vsak mesec od julija sem, izginile iz stopcev raznih listov.

Med newyorškimi vrstami tujerodnega prebivalstva se sedaj vse zanimanje osredotočuje okoli vprašanja, kaj bo storil kongres to zimo glede izprememb v sedanji priseljski postavi, ki avtomatično poteče dne 30. junija. Kakor je znano, namerava administracijski program, ki ga je že večkrat prav toplo zagovarjal delavski tajnik Davis — sam priseljence — uvesti še strožje odredbe. Posebno pa bo administracija poizkusila zapreti vrata ameriške dežele ljudem iz vzhodne in južne Evrope. V to svrha namerava dovoliti le dvema odstotkoma od števila raznih tujerodnih ljudi, ki so bili tukaj 1. 1890. To bi domala naredilo konec izseljevanju iz Italije, Rusije, nasledstvenih dežel in z Balkana, dočim bodo vrata skoro natekaj odprta izseljencem iz Velike Britanije in zapadne Evrope.

Še veliko večjo nevoljo po je zbudil Davisov načrt za registracijo in policijsko nadzorovanje vseh tujcev v Združenih državah. Časopisje, pisano v inozemstvu, je bilo zelo razburjeno.

(Dalje na 3. strani.)

ZAGOVORNIKI PORODNE KONTROLE DOBILI PRVO SODNO BITKO.

Mestni ugovor k tožbi za dovolitev kliničke licence, češ, da je klinika nepostavna ustanova v čikaškem mestu, je izpodbil.

TISTI, KI SO VLOŽILI PROŠNJO ZA DOVOLJENJE PORODNE KLINIKE, USTREGLI VSEM ZAHTEVAM MESTNE ODREDBE.

Chicago, Ill. — Socialno zelo odlični zagovorniki klinike za porodno kontrolo v čikaškem mestu so dobili konec zadnjega tedna delno zmago pred višjim sodnikom Harry M. Fisherjem. Ta je odklonil ugovor, ki ga je vložila pri njem mestna uprava proti sodnemu postopanju "mandamus", v katerem zahtevajo kliniki zagovorniki, naj prisili sodišče zdravstvenega komisarja dr. Bundesena k izdaji dovoljenja za ustanovitev porodna klinike.

Prvi pomožni korporacijski zastopnik Frank Padden ugotavlja v svojem ugovoru za mestno upravo, češ, da ni tožba "mandamus" opravičena, ker niso tožniki ustregli vsem zahtevam mestne odredbe.

Padden je rekel, da morajo vse prošnje za takšna dovoljenja navesti v vseh podrobnostih, kako bo zdravljenje in poslovanje na kliniki.

Sodnik Fisher pa je odločil, da so tožniki ugodili vsem točkam v tozadevni mestni odredbi, in da je v njih prošnji za dovoljenje jasno povedano, kako bo njihovo poslovanje in zdravljenje.

Po tem sodnem ukrepu je prosi Padden sodišče, naj mu dovolijo petnajst dni odloga, da se more pripraviti na odgovor v tožbi "mandamus".

Pravni zastopnika za go. Benjamin H. Carpenter in druge ženske, ki so zainteresirane v to zadevo, sta ugovarjala temu iz razloga, češ, da so njihji klientje že itak morali trpeti odlašanje in zavlačevanje.

Sodnik Fisher je potem ukrenil tako, da mora Padden pripraviti in vložiti odgovor k tožbi v teku desetih dni.

Dr. Bundesen, ki se je boril zaeno z županom Deverjem proti nameravani ustanovitvi porodne klinike, češ od vsega početka sem, je bil na sodišču, a je že odšel, ko je bil oznanjen sodnikov ukrep.

Go. Carpenter ni bilo na sodišču, ali zastopala pa jo je zdravnica Rahela Jaroš, ki bo voditeljica porodne klinike, če bo ustanovljena. Z doktorico Jaroš sta bile še ga. Herman Landsauer in ga. James I. Porter.

Vse te ženske so bile zelo vesela te delne zmage. Če se jim bo posrečilo prisiliti mestno upravo k izdaji tozadevne licence, potem bo porodna klinika ustanovljena na 1347 N. Lincoln st.

Izgredi v Avstraliji; dva ubita.

Stavki policajev so sledili krvavi boji; 150 je ranjenih. Vojaštvo na ulicah.

Melbourne, Avstralija, 5. nov. — Tukaj je izbruhnila stavka policajev, nakar je vlada poslala vojaške čete na ulice. Posledica so bili veliki izgredi in krvavi boji med stavkajočimi policaji in vojakji, v katerih sta bila dva moža ubita in 150 ranjenih.

Vlada je izdala poziv na vse sposobne moške, da se prijavijo za prostovoljne policaje. Vojaške čete strajžijo ulice, dasi se ni bilo razglašeno obredno stanje. Vladi na predmetnih železnih poštvaljo. Škoda vlad izgredu se ceni na \$450,000. Okrog 55 oseb je bilo aretiranih.

VRME.

Chicago in okolice: V sredo jasno in mrzlo. Lahki severozapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 42, najnižja 33. Močnejše izide ob 6:26, zaide ob 4:39.

Nemške armade se zbirajo za civilno vojno.

Berlinaki diktator se je končno zganil in pričel mobilizirati republikańske čete za boj z bavarskimi monarhisti. Predsednik Ebert pokliče 50,000 prostovoljcev pod orožje. Fašisti napovedujejo konec republike ob petletnici njenega obstanka. Stresemann noče sklicati parlamenta. Nemške demokracije je konec.

HERRIK PRESENETIL WASHINGTON.

Ameriški poslanik v Parizu je na svojo pest obljubil ameriško pomoč v Franciji in Evropi. Poincare, ki je odkril nov vojni spomenik, je sopesel staro pesem.

SPOR MED FRANCIJO IN BELGIJO.

Paris, 5. nov. — Včeraj je bil odkrit nadaljnji vojni spomenik (to se dogaja redno vsako nedeljo v Franciji) na Nayarinovi kmetiji v Champagnu in pri odkritju sta govorila Poincare — kot običajno — in ameriški poslanik Hyron T. Herrik. Ameriški poslanik je bil povabljen radi tega, ker je spomenik posvečen tudi ameriškim vojakom, ki so se bojevali skupaj s Francozi vred v Šampaniji v svetovni vojni.

Herrik je zelo razveselil Francose, ko je v svojem govoru izjavil, da se Amerika vrne v Evropo in bo pomagala Franciji dobiti vse njene pravice. "Amerika je leta 1917. prišla za plug in njena dolžnost je, da odreže brado do konca," je rekel poslanik. Dalje je dejal, da bi bilo sploh neumaviti v vojno ako ne bi Amerika imela osati s zavezniški do konca. Vprašanje reparacij in vse druge vprašanja, ki danes mučijo Evropo, ne morejo biti in ne bodo rešena brez Amerike.

Poincare je ponovil staro pesem, da Nemčija mora plačati vse do zadnjega solda in napadel "propagando umiljenja", katero zdaj vodi Nemei v Angliji in Ameriki za novo reparacijsko konferenco.

Paris, 5. nov. — Med Francijo in Belgijo je prišlo do konflikta, ko je Poincare zavrgel Hughesov načrt za rešitev reparacijskega vprašanja. Konflikt je tako resen, da mogoče pride do definitivnega preloma med francosko in belgijsko vlado.

Belgijska vlada je zavzela stališče, da naj ima mednarodna komisija avdencev pravico odločati o znižanju nemške odškodnine, ako dožene, da Nemčija absolutno ni v stanju plačati prej določene vsote. Poincare je sveda odločno proti temu.

Poincare je tudi jezen na Belgijo, ker je ta pričela nastopati proti porenjskim separatistom v svoji okupacijski coni. Francija podpira separatiste moralno in materialno in zahteva, da Belgija stori isto.

Washington, D. C., 5. nov. — Administracijski krogi so presenečeni valed večeršnjega govora ameriškega poslanika Herrika v Champagnu. Neki bivši uradnik je dejal, da je Herrik govoril popolnoma neoficijelno in njegove besede ne predstavljajo mnenja administracije. Herrik je znan kot velik frankofil ki vsak čas kadi Poincareju.

Vrednost in nihče se več ne zmeni zanjo. V soboto bilo 800 milijard mark za dolar.

Berlin, 5. nov. — Porenjski separatisti so se pričeli giban v bavarskem Palatinatu. Sredi so napadli mestno hišo v Kaiserslauternu, toda bili so odbiti.

Coblentz, Porenje, 5. nov. — Angleško vojno sodišče v Kolnu je obsodilo nekega separatista na štiri mesece zapore. Joseph Mathes, predsednik provizijske vlade "Porenjske republike", je pisal angleškemu komisarju, lordu Kilmarnocku, protestno pismo zoper obsodbo; a komisar je vrnil pismo neodprto.

Hamburg, 5. nov. — Policija je večerj tukaj aretirala trideset komunistov.

Berlin, 5. nov. — Vlada je naznanila, da je njena prejšnja naredba glede tuje valute odpravljena in inozemski denar sme sopesel krožiti v Nemčiji. V petek preneha tiskanje papirnatih mark in v obtoč stopi nova retna marka. Papirnatna marka je izgubila svo

GLASILO SLOVENSKE NARODNE POSREDOVNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE POSREDOVNE JEDNOTE
Cena oglaševanja po dogovoru. Subskripcije se ne vračajo.
Naravnost: Redovna letna (vključno poštna): \$2.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.50 na tri mesece; Chicago \$2.50 na leto, \$3.00 na pol leta, \$2.00 na tri mesece, in za izposojnino \$2.50.
Nadate se vam, kar ima stik s "PROSVETO"
3827-28 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on application.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$2 per year; Chicago \$2.50, and foreign countries \$3.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi: 1. pr. (Nov. 20-22) poleg vsakega števila na naslovu pomeni da vam je s tem dnevnik potekla naročnina. Prosimo, da se vam ne udeleži hit.

NEZMISELNE SUGESTIJE.

Nz vseh krajih in koncih se oglašajo zdravniki in svetovalci in svetujejo in sugerirajo farmarjem, ki se pečajo s pridelovanjem pšenice, kaj naj store in kaj opuste, da se zboljša njih položaj. Volilni izidi v farmerskih državah na severozapadu so prepričali gotove kroge, da je treba nekaj storiti, če ne, izgube profesionalni političarji starih strank kmalu kontrolo nad farmarji. Ta fakt je privedel nekatere gospode, ki sicer trdijo, da so veliki ekonomski, da prihajajo z nasveti za farmarje, faktično pa njih nasveti pokazujejo, da je jih ekonomsko znanje zelo pičlo.

Ti svetovalci so pronašli, da se farmarju godi zaradi tega slabo, ker pridelava preveč pšenice. Iz tega dognanja sledi, da svetujejo farmarju, da naj ne pridelava več toliko pšenice, pa bo prejel lepo ceno za pšenico.

Kar se cene tiče, je nekoliko resnice na tem, ako se bo omejilo pridelovanje pšenice. Ampak povišana cena ne bo farmarjevi družini v celoti povišala dohodkov. Ako bo farmar hotel pridelati manj pšenice, bo logično moral manj svojega sveta posejati s pšenico. Na svet bo moral sejati kaj drugega in sicer to, kar njegova zemlja razen pšenice najbolje rodi. Tega ne bo storil samo en farmar, ampak izvršili bodo vsi farmarji. Posledica tega bo, da bodo farmarji pridelali preveč koruze, krompirja ali katerega drugega poljskega pridelka in da bo cena temu produktu tako padla, da bo farmar imel veliko izgubo in ne bo samo delal zastonj.

Priporočilo za omejitve pridelovanja pšenice se sliši tako smešno, kakor če bi kdo tovarnarjem, ki izdelujejo čevlje, svetoval, naj omeje izdelovanje čevljev, del svojih tovarn naj pa spremene v izdelovalnice dežnih plaščev, hlač ali katerih drugih produktov. Za čevlje bi tovarnarji res prejeli višjo ceno, medtem ko bi cena drugim produktom padla, ker bi bil trg preobložen z njimi. Ljudi bi pa malo več hodilo v zakrpanih ali strganih čevljih kot v normalnih časih.

Taka priporočila ne odpravijo zla, ampak ga le prekladajo, ter zlo ostane vedno zlo.

Ali je res preveč pridelane pšenice?

Ako pogledamo v domove raznih ameriških družin, bomo pronašli, da imajo v nekaterih družinah več živežnih produktov iz pšenice, kot jih družina lahko porabi za svojo prehranitev. V drugih družinah bomo pa našli podhranjene otroke, kar dokazuje, da družina nima toliko živežnih produktov iz pšenice na razpolago, da lahko tako prehranjuje svoje otroke, da ne zastajajo v telesnem in duševnem razvoju. Torp celo v Ameriki bi se lahko konzumiralo veliko več pšenice, kot se faktično porabi. Če se zniža produkcija pšenice, bodo torej hudo prizadete siromašne ameriške družine. Ze zdaj ne morejo kupiti toliko živežnih produktov iz pšenice, kolikor jih družina potrebuje za svojo prehranitev, kako naj potem kupijo zadostno kvantiteto živil iz pšenice, ko jim cena poskoči.

Evropa strada! Brzjavke iz Evrope pripovedujejo, da bo v Nemčiji letos umrlo do dva milijona ljudi od lakote. Malo proč, kjer lakota poje svojo strašno in divjo smrtno pesem, je pa vsega dosti. Nemci umirajo od gladi, Nemci žive v izobilju in razkošju. Peščica Nemcev, ki ne pozna pomanjkanja, ima sredstva, da kupi vse, kar srce poželi, milijoni Nemcev pa nimajo toliko sredstev, da bi se enkrat v dnevno do sitega najedli pšeničnega kruha. In če bi bil trg za te sestradane Nemce odprt, da bi nanj prihajala ameriška pšenica, tedaj bi se kmalu prepričali, da ameriški farmarji niso pridelali preveč pšenice.

Ampak tiati, ki zdaj svetujejo farmarjem, da so pridelali preveč pšenice in da naj pridelovanje pšenice omeje, so zagovorniki gospodarskega sistema, ki obsoja kar po cele narode na smrt vsled lakote, medtem ko se peščica ljudi ravnotistega naroda, ki umira lakote, mašči v izobilju in razkošju.

Pšenice ni preveč pridelane, marveč jo pridelamo še premalo. Ampak sredstva za življenje se krivično razdeljujejo, in sicer tako krivično, da nekaj ljudi na tem svetu, ki bi bil lahko raj za vse ljudi, ako bi bil uveden pameten gospodarski sistem, vedno lakote umira, majhna peščica ljudi pa živi v takem izobilju in razkošju, da postaja tako izbirljiva v jedi, da si morajo kuharji beliti vsaki dan možgane, kako bodo z novimi jedmi zopet oživel od pretečnih jedi oslabele živčevje teh trovtov v človeški družbi.

SLIKE IZ NASELJIN.

Roundup, Mont. — Gotovo bi kdo vpraševal, kakaj neki je George priglasi obredno stanje v njegovem fencu. Ni se dolgo tega, kar je nekaj čenka v tukajšnji naselbini Klein ustrelil poljarja. Revel je umrl po pordnevnih bolečinah v tukajšnji bolnišnici.

Kavno to je vzrok, da sem vam šunkam nad 40 letom starosti prepovedal približati se moji trdnjavi po enajstih zvečer. Pa tudi malajih ne pustim blizu. Torej: Keep out!

Tukajšnji premogovski rudniki so pričeli obratovati vsaki dan. Kako dolgo bodo, tega ne vem. Delo je tu bolj teško dobiti. Se gre, če pride sem, iskat delo mlad človek. Predno bo dobil delo, se bo postaral.

Posredivam vas študentje Prosve. — Geo Stinson.

Coulee City, Wash. — Odločil sem se, dati v Prosve točko. Tu mi Slovenci v bližini 20 do 25 milj na okoli. Se pa dolgo narodnosti, ali največ je Američanov, ki se še prav dobro razumejo med seboj. Nedaleč od tu sta bila dva Slovana, eden Čeh, drugi Slovaki ali Slovenci. Sosedu sta bila s Slovci. Meseca julija so prišli Čehovi konji v Slovakevo pšenico in Joe Aberneth, kot se piše Slovaki ali Slovenci, se je poslužil palke, da odliene iz pšenice konje Čeha Miha Strunca. To vidi je Čeh vzel palke svojem sosedu in ga tako neumljivo obdelal, da je Joe Aberneth čez tri dni podlegel v bolnišnici v Coulee Cityju.

Aberneth je bil samosil in imel je lepo urejeno farmo ter prilično premoženje. Star je bil 50 do 60 let. Vsa taka sem ga sodil. Ako ima sorodnika in če spada k kakemu podpornemu društvu v Ameriki, mi ni znano. Mike Strunc se giblje na prostem pod porokovno tisoč pet do dolarjev. Vsa taka sem slišal.

V slučaju ako se najdejo sorodniki pokojnega Joe Abernetha, naj se obrnejo na sodišče Douglas okraja (county), Waterville, Wash. — Poročevalca.

Peter Pajdljev tabor ob reki Dopolnina. — Tovarši uredniki! Mrzlo je bilo v torek zvečer, ko sem truden prišel od dela domov in prav rad sem prišel k ognjilcu, okoli katerega so se nahajali Krašove in pripravljali večerjo, pri tem se je pa poredno muzal, kakor da je doživel izredno vesel dogodek.

"Kakaj se pa muzate tako poredno, Krašove?" sem rekel, ko sem slišel čevlje in nataknil hape, da si malo odpočijem noge, ki so me peklo zaradi težkega dela.

"Kaj bi se ne muzal, ko sem zopet izvedel stvari, ki govorijo, da mojster Skaza kmalu poči od jeze. Vsi oblačno je hodil, kakor petelin po gnoju, ki je lagal v "Bodečih Nežah iz vrta flekajnarjev" o tisti jednoti doli na Lawndalskem bulvardu v Babelu in njeni upravi skoraj tri leta, da se je kar kadilo, ker mu niso hoteli odgovarjati v Prosve. Delal se je "kunšnega" kot navihani jud, ki je ubogemu delavcu prodal blago iz starih stolčnih cunj za čisto voleno blago. Mislil je, da je vse ugnal. Naenkrat so pa pričeli pri Prosve nazaj streljati in vsaki strel zadene tako dobro, da mojster Skaza kar zatuli od same jeze in se mu prikažejo okoli ustene pene, da bi najraje vse ogrizel, ki se mu približajo."

"Kje si pa to izvedel?" sem ga vprašal in si prižgal cigareto.

"Kje, ne kje, kotel Železnij je bil tukaj, pa mi je pravil, da če ne odneha na Lawndalskem bulvardu, da znori prav zanesljivo, ker klati take, da njo za nikamor," je rekel Krašove in megal polento svojo žuljavo roko, da je kotliček kar evlil pod njegovim krepkim pritiskom.

"Znored ne bo," se je oglašil Ribničan, ki je sedel v kotu na zaboji in katerega nisem opazil v poltuhni dondaj. "Ampak mojster Skaza se jezi, ker mu strelji s Lawndalskega bulvarda plaše čredo, da se podasi umika, da postoji nevarnost, da mojster Skaza kmalu postane pastir brez črede. In kaj bo počel mojster Skaza, ako bo uskoči čreda? Volne ne bo, pa tudi denarcev ne bo, katere tako ljubi, da so morali nastavit se enega kontrolorja, da vidi, kako se šteje denar, ki prihaja od črede."

"Ribničan, najbrž si jo ti po-gruntal," sem jegal jaz v besedo. "Ni jo ne!" se je odrezal Krašove, in stresal polento v skledo, ki je stala poleg velikega krožnika, s katerega so prijetno dišale

paveje ledvice v omaki. "Treba je, da izvesta, kakšno je mojster Skaza prišel klatici, pa bodeta kmalu na jasnem, da ima eno kosce preveč ali premalo v glavi."

"Kaj pa klepetati?" sva vprašala hkratu s Ribničanom.

"Hm, kaj? Vaak šolarček, ki je sin slovenskih staršev, le ve, da ima tista jednota, ki je mojster Skaza tako sovražil, da bi najraje vse njune člane utopil v šlici vode, dva in trideset tisoč članov v oddelku za odrasle, več ko petnajst tisoč pa v mladinskem oddelku, mojster Skaza pa trdi, kadar govori ali piše o tej jednoti, da jih ima več ko dvajset tisoč. Ako misli Slovaki na tak način znižati število najmočnejše slovenske podpornice organizacije po število članov in z gospodarskega vidika, tedaj se mu morda mešati. Ako ne verjameta, pa se sama prepričajte." In pomolil je nama pod nos "Bodeče Než iz vrta flekajnarjev."

"To še ne dokazuje, da se Slovci meša," je prišel Ribničan. "Vidi, mojster Skaza se jezi, da mu vse narganje v "Bodečih Nežah iz vrta flekajnarjev" prav nič ne naleže. Svoje blamažo bi pa rad prikrikl na ta način, da govori in piše, da ljudje razumejo, da tista jednota, ki mu stavi sive las v glavo, nima več kot dvajset tisoč članov. To je mojster Skaza potvarjanje resnice, ampak Skaza kriči, da drugi potvarjajo resnico, ker misli, da na ta način odvrne pozornost od njegovega potvarjanja resnice. S tako pisavo hoče prikazati svoji čredi, kako majhna je tista jednota, ki neče slediti njegovemu navbičnemu cilju, se manj pa njegovemu pridnjanju."

"Ako to ne zadostuje kot dokaz, da mojster Skaza nori, pa čitajta dalje, in prepričata se tam, kjer mojster Skaza svetuje članom jednote, katerih videti ne more, da naj zahtevajo sodniško prepoved proti svojem listu, ker razkrinkuje navihanece, ki dobro reče svoje trubehe s pravilicami o posmrtnem življenju in o strašnem trpljenju vseh onih v peklu, ki nočejo skrbeti, da bodo njih kašče in kleti zvrhane," je trdo rekel Krašove.

"To ni dokaz, da je mojster Skaza 'dnk', ampak mojster Skaza misli, da je ves svet tako zabiti in neveden, kot je njegova malenkost," je ugovarjal Ribničan. "Mojster Skaza ni najbrž le nikoli predstavljal ustave Združenih držav, se manj pa ustave države, v kateri živi. Nemožno mu je, da so očetje ameriške republike bili živobodomislci, da je v Ameriki cerkev ločena od države, da nima on pravice zahtevati za svoje veliko prepričanje, ako sploh katerega ima, nič večje zaščite kot jo uživajo svobododomislci. Washington, prvi predsednik, je bil tudi svobododomislec in je pripadal k deistični struji, ki se je ob njegove časa bojevala po vsem svetu za razširjanje svobodne misli in katere je cerkev tako štila, kot sovražni sedanje svobodomislne ljudi. Jednota ima tudi svoja pravila, ki prav jasno povedo, da je jednota svobodomiselnost in ki uredništvu jasno in določeno nalagajo, kako se naj prečuje njen list s ozirom na verne bajke. Jednota ima referendum in inicijative, ki dajeta njenemu članstvu moč in pravico, da spreminja pravila. Vidi, mojster Skaza je navaden tepce, pa misli, da je še članstvo tako neumno, kot je on. Ra kaj bi govoril dalje. Mojster Skaza lahko malo nagaja, po njegovih nagajivosti bo pa še tisto čredico izgubil, ki jo ima, ker bo dokazal s svojimi dejanji, da služi delavskim sovražnikom."

"Ne podam se," je odgovoril Krašove. "Poglej, kako piše o pokojnem Jože Ambrožiču. Zmerja ga na vse načine v dopisu, ki ga je sam sklanjal, ko je pred več mesece Ambrožič poslal v "Bodeče Než iz vrta flekajnarjev" dopis, v katerem je zagovarjal svojo kameleonsko taktiko, ga je mojster Skaza postavil vsem Slovincem v Ameriki za zgled, ki je spregledal in se ne da več voditi za nos od rdečkarjev. Prav toplo je priporočal, da naj ga drugi Slovenci posnemajo v njegovi kameleonski taktiki. Ali more človek, ki ima zdrave možgane, sploh tako pisati na dva načina!" je oblačno vprašal Krašove in prekril roki na prsih.

"Mojster Skaza ne nori," je odgovarjal Ribničan. "Navihanece je ved prav malenkosten navihanece, ki se poslužuje vaskovrstnih ciganskih umetnosti, da prevari ljudstvo. On sodi, da so ljudje pozablili, kako je pisal pred več mesece o Ambrožiču, ko je bil še živ. Zdej je Ambrožič mrtel in mrtvi ne govore."

"Naj pa tvoja valja," je odgo-

vil Krašove in postal rdeč v obraz, kajti očitno mu ni ugajal Ribničanov odgovor.

Nastal je kratek molk. Krašove si je prižgal cigareto, parkrat potegnil dim vase in na to je dejal: "Se en dokaz imam, da nori in da ga kmalu odvedejo v norišnico. Ako mi ovriš še ta dokaz, se pa podam."

"Le govori," je rekel lakonično Ribničan.

"Ako bi se na njem ne kazali znaki, da ga zapušča pamet, bi gotovo ne priznal, da je zopet od tiste Slovence iz Milwaukeeja prejel pismo v vprašanji, ki ga je še nekdo tako spravila v zadržje, da je tajil vsemogočnost božje odgovore, ko je na drugih mestih zagovarja, ni pa naštel teh vprašanj. Taka pozabljenost je smamej, da pamet peša, da se je pričela krhati in da se bo toliko časa drobila, da pošljejo človeka v Dunning, kjer imajo poseben zavod za te vrste ljudi."

"Mojster Skaza ni nič pozabil. Vprašanje so ga spravila zopet v zadržje, pa je rajše molčal in jih premočil," je mirno odgovoril Ribničan. "Vedel je, da ne more odgovoriti nanje, pa se je skušal s zvičajno potoso izmuzniti iz nepriljetnega položaja, misleč, da tako reši sebe nove blamaže. Veli, mojster Skaza je navihanece znanstveni in zgodovinski analist, navaden časnikarski škarjer, ki si v svoji nevedi domišlja, da ubije znanost s meletarskimi potesami... Skaza je navihanece bed..."

"Kaj se bodeta pripravila o mojstru Skazu. Ves svet ga pozna, hde je in kaj je, ki je imel kdaj s njim kaj opravka," sem segel v besedo, da napravim konec preprič in vprašanju, ali je Skaza nor ali navihanece, ki si je v teku življenja prilastil in naštel nekaj ciganske umetnosti. Celu njegovi tovarši ne marajo zanj, pa bomo mi izgubljali čas s njim. Večerja je na mizi, Sedimo po nji, da se ne ohladim."

Sedli smo za mizo drug za drugim in pričeli nakladati na krošnike. Od sunaj je pa stihl mraz v noter, katerega je preganjala naša mala pečica sredi šotora. — Te podpravlja Troj prijatelj — Peter Pajdl.

Beda in nevednost mater ubijata otroke.

New York (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.). — Izmed vseh 1000 živorojenih belokožnih detet je 1. 1921 v Združenih državah umrlo 72, predno so dosegli starost enega leta; izmed črncev je to razmerje znašalo 108. Razmerje detinske umrljivosti je bilo torej med črnci za 50 odst. večje kot med belokožci in med poslednjimi več kot dvakrat večje, kot moralo biti, ako bi se ravnali po enem, kar danes vemo o prepričljivosti detinske pomrljivosti.

Federalni otroški grad je v dolgi vrsti raziskovanj o detinski pomrljivosti našel, da je beda največji sovražnik deteta. Deteta umirajo v največjem številu v družinah, kjer je očetov zaslužek najnižji, nadalje v družinah, kjer mati dela irven hiše, predno se rodi ali ko je še dojljni dobi; več jih umira v družinah, ki stanujejo v zakotnih stanovanjih, kot v onih, ki stanujejo ob prostranih ulicah.

Ali te težkoče, ki so posledice siromaštva, se dajejo premagati, ako matere imajo na razpolago informacije, 1) kaj tvori dobro oskrbo za njo pred porodom in za časa poroda in 2) kaj tvori dobro oskrbo za dete.

Siromaštvo utegne biti v spremstvu nevednosti, ali prav malo razloga je verjeti, da so premožne matere manj nevedne o materinstvu kot siromašne matere. Premožne matere si lahko nabavljajo znanje zdravnika in bolničarke. Ali tam, kjer so javne klinike ali zdravstvene postaje za deteta, si more tudi najbolj siromašna mati priskrbeti potrebne informacije glede oskrbe svojega deteta. Dejstvo je, da tam, kjer obstojajo take ustanove, se je pomrljivost detet takoj znatno znižala.

Zlasti v eni točki potrebujejo matere poduka. Na sploh so ceni, da 75 odst. od vseh otrok v Združenih državah, ima krivlec (rickets) tekem prvih dveh let življenja. To ne pomenja, da tri četrtine vseh otrok trpi na najhujših napadih mehkočnosti kakršne vidite v najsiromašnih okrajih med otroki s skrivljenimi nogami ali velikimi glavami. Ali tridesetina otrok trpi na krivljavah dosti resno, da nastane kaka stalna skaza njihovega okostja, kot na pr. ploskonost, pohabljenost na prstih in druge hibe, ki naprav-

ljajo škroka za vse življenje manj vztrajnega proti bolečinam. Dandanes znamo, da so krivice posledica neprimerne hrane in pomanjkanje solne svetlobe. Ako ukrenemo potrebne, da bo prehrana deteta vsehvala potrebne vitamine in se solcu pusti, da vpliva blagodejno, se lahko popolnoma iznebimo krivice pri otrokih.

Poročila iz Jugoslavije.

Od naših stalnih poročevalcev.

Danes je 10. oktober. Obhajamo 3. obletnico, odkar se je vrtil korolki plebiscit, katerega smo takrat s takim strahom pričakovali in so se naše slutnje uresničile, smo na vsej črti prepričani. Mnogo se je pisalo in govorilo, kdo vse je zakrivil ta poraz in se danes ne kregamo in zgovarjamo drug na drugega. V resnici pa so takratni izdajalci še danes aktivni in tudi danes izdajajo naše domovino na manj kot takrat. Dasi je položaj danes vseh drugačen, so pa tisti isti, ki so zakrivil naš takratni poraz, postali v toliko drugačni, da so sprememili krinko, sree pa jim je ostalo isto. Korolki bratje nas po kolnejo, ker smo jih spravili pod nemaki jarem, dočim se jim je obetala krasna bodočnost, ako bi bili združeni z ostale Jugoslavije, Čez teden dni se vršijo na Korolki volitve. Gotovo se korolki Slovenci spominjajo z bolečostjo v srcu žalostne obletnice, a vaceo z upi na boljše dneve. Da bi se jim le uresničilo.

O priliki štiridesetletnice obstoja celjske Zadrzne zveze se je vršil v Celju tudi kongres Glavnega zadrznega saveza, ki ima vseh 3235 zadrug, in sicer na Hrvaškem 1229, v Sloveniji 732 in 594 v Srbiji, 347 v Bosni in 313 v Dalmaciji. Navzočih je bilo mnogo domačih in precej tujih strokovnjakov. Referirali so: Dr. Basaj o tipih slovenskega zadrništva, Miloš Stibler o zadrnem zakonu, dr. Čleak iz Zagreba o zadrnem zavarovanju, dr. Korjič iz Beograda o zdravstvenih združenjih in dr. Prohaska o davni reformi. Sigurno je, da na zadrnem polju zelo dobro stojimo kar nam je dokaz omenjeni jubilej, katerega smo dočakali in tak majhnih in skromnih začetkov, katere gre v Sloveniji ne mala služba bratom Vošnjakoma, ki sta bila ustanovitelja zadrne misli.

Vinska letina obeta biti leto slabša v celi državi nego lani, dočim je kakovost boljša. Tudi cene ostanejo najbrže enake lanskim. Zelo zanimivo je dejstvo, da se je v radikalni stranki znani Stehovič, kateri je bil njen glavni tajnik, postavil po robu svojim gospodarjem in je ministru notranjih del pisal v imenu stranke pismo, v katerem prinaša o velikem županu dr. Lukanu same lepe stvari, katere bi — ako niso slagne — morale imeti za posledice najmanj to, da dr. Lukan takoj odstopi kot veliki župan. Radi tega pisma so Stehovič odstavili kot tajnika in on piše, da bo ustave novil list "Radikal", ki bi glavni organ slovenske radikalije, "Jutranje novosti" pa so le glaslo Jadranske banke. Na dan prihajajo same čedne stvari; začne se temeljito kidati, bomo videli, kaj bo vse ostalo v kosu.

V Narodni skupščini nameravajo te dni zaključiti predjedensko zasedanje. — Zakon o taksah, ki je bil na dnevnem redu, je v načelu sprejet.

"Črni dan" klerikalcev naj bi bil 29. oktober, ker so s tem dnevom združene vse nesreče, ki se nas zadele, da je naš narod razkasan na tri kraje, na Avstrijo, Italijo in Srbijo, kakor piše "Slovenec". Posebno radi zadnje mu je najbolj hudo. Najljubše bi mu bilo menda, da bi bili vsi pod Bmom, saj Belgrad nas bo itak slej koprej upropastil po njegovem. — Da, treba bi bilo črni dnevo, s ti ne bodo od klerikalcev praznovani kot spomin, ker oni tega niso zmogli, saj to so še vselej jasno dokazali, a če jih bodo praznovali, bo to le precejšnja porejta hinavščina.

V glavnem taboru demokratske stranke v Beogradu tudi nekaj poka, zaključili so menda dva poslanca, ki se nista pokoravala.

Časopisi poročajo, da sta tehničar Hana in Fischman v Sisku zgradila pred kratkim eroplan brez motorja, ki se je pri prvem poletu vzdignil 70 m visoko tet ostal 7 minut v zraku.

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Narodi si "Slovensko-angleško slovnico", katere je izdelala in ima na prodaj Kajševna matica S. M. P. J.

Kaj je s krompirjem?

(Po Johnu Lordu.)

Stroški razpečavanja krompirja so vsakega preveliki. Dela-
je v mestu plaša mnogo za krom-
pirja s ozirom na izkupiček, ki ga
pridelovalec pridela. Pri določa-
nitvi cene krompirja pridela-
valec mora biti pravičen, kajti ceno se
določa po njem, temveč za nje-
ga.

Ko je krompir prodan za far-
marjev shramb, tedaj kar od-
staja na poti v konzumentove ro-
ke določajo njegovo ceno. Le far-
mer je ni smel določiti. Tako se-
males po svoje določa ceno za
transportacijo, država računa
transportacijo za pregledovanje,
skladniški skladišč za prostor, kup-
nec na debelo za razpečavanje
tako prodajalec na drobno.

Zakaj bi torej pridela-
valec ne določil cene krompirja, če
mu je to določil kdo drugi tako,
da mu bo ugajalo.

Farmerji bodo tekom prihod-
nje zime imeli dovolj časa, da bo-
dajo računali, koliko jih v resnici
stane pridelanje bujila krompi-
rja. Nekateri pravijo, da jih sta-
ne 50 centov, drugih 75 centov, a
neki privatni bankir iz krompi-
rjevega okrožja v Minnesoti tr-
di, da pridelanje bujila krompirja
stane 90 centov. 33 centov, ki jih
potegne pridela-
valec za bujeli
krompirja je jako daleč od 90c
in celo do 50 centov, kolikor —
tako nekateri trde — najmanj
stane pridelanje bujila krompi-
rja. Ko bodo farmerji dognali,
koliko jih v resnici stane pride-
lanje, bodo gotovo določili pri-
hodnje leto ceno svojemu pridel-
ku tako, da se jim bo izplačalo.

Vprašanje je potem, ali bodo
farmerji dobili toliko za bujeli
krompirja, kot bodo oni določili
ceno na podlagi preračunavanja
njih stroškov s pridelanjem. Od-
govor na to pa je: Ravnotako kot
zavodarni dobi plačane svoje iz-
delke, katerim sam določi ceno.
Krompir bo treba prodati po na-
podlagi stroškov izračunani cen-
ni nič manj.

Prvi korak k določenju cen je,
da se farmerji med seboj organi-
zirajo in pogode, koliko manj
krompirja naj vsak nasadi, da ga
ne bo preveč prihodnje leto.
Krompirja mora biti manj pose-
jenega. In ko bo krompir pridel-
an, ga je treba izbrati. Nič dru-
ga naj bi ne poslali na trg kot
prvorasten pridelek, ki bo boljši
kot je določen po zvezni postavi.

Prav malo ali nič se ne more
storiti to leto, da bo pomagano
pridelavcem krompirja. Za dru-
go leto pa imajo kmetje Wiscon-
sina, Minnesote, Severne Daka-
ote, Južne Dakote, Idaho, Mon-
tane in Colorada dovolj prilike,
da se pogode radi pridelovanja
prihodnje leto. Časa je dovolj, da
se organizirajo to zimo po vseh
imenovanih državah. Njih orga-
nizacija, ki naj bi določila, kolik-
o krompirja je treba nasaditi in
kako ceno mu nastaviti, da bi lah-
ko prišel ves krompir na trg, bi
bila lahko ustanovljena z malimi
stroški.

Taka organizacija bi bila tudi
podlaga k nadaljnjemu organi-
ziranju, da bi se farmerji slednjiš-
je zedinili in pričeli sami spravlja-
ti krompir na trg. S tem bi ne po-
magali sami sebi, temveč tudi de-
lavrstvu po mestih, katero bi di-
ktno od farmerjev dobilo krom-
pir mnogo cenejši.

Turčija ostane prijateljica Rusije.

Angora, 5. nov. — Turška vla-
da je danes odgovorila na ultim-
at Sovjetske Rusije, ki je bil poslan
v Moskvo zadnji teden. Rusija je
zahtevala, da mora Turčija držati
prijateljske pogodbe z moskov-
sko vlado, ali pa pretrgati po-
godbo in se pridružiti ententi.
Turčija je odgovorila, da hoče o-
stati v prijateljstvu s Sovjetsko
Rusijo.

Rusija je ponudila Turkom pš-
eno po nižji ceni kot je ima bol-
garska in ameriška pšenica in
brez vsakih drugih koncesij.

Barbusse obtožen "veledajanje".

Pariz, 5. nov. — Henri Barbusse,
fani avtor "Ognja" in drugih
slovitih knjig se moral zagovarja-
ti pred sodiščem radi "veledajanja",
katero je izvršil s tem, da je dejal
za nekem komunističnem shodu v
Berlinu, da bi storil vse kar more,
da se spuntajo francoske čete v
Turčijo. Urednik komunističnega
listi "Humanite", ki je objavil
Barbussov govor, je tudi
obtožen.

NAD 12.000 ISESELJENOV DO- SPRELO 28. TA MREŽO V TO DEŽELO.

(Nadaljevanje s prve strani.)

zemskih jezikih, še izraža svojo
nevoljo nad tem predlogom, ki
ga označuje za nekaj, s čemer bi
prišla svoboda Amerika v na-
ročno čisto navadnega volun-
tarija in najhujše avtokracije v stari
Evropi. Če obvelja ta Davisov
predlog, potem bodo Zdržene
države čisto navadna birokrati-
na in avtokratična država. Poli-
tični opazovalci v New Yorku še
ne morejo povedati, ali bodo mi-
ljoni Američanov inozemskega
pokoljenja pokazali dovolj ener-
gijske in odpora, da pomagajo po-
kazati Davisov program in obva-
rovati vse tujce pred policijskim
nadzorom, ali ne. Po svojem
nadzoru je tujerodni element, ki
steje okoli 36.000.000 ljudi zado-
sti močan, da more uveljaviti
svoje mnenje tudi v tem osiru.

AMERIKA, ANGLIJA IN ITA- LIJA EDINE V REP. VPRA- ŠANJU.

(Nadaljevanje s prve strani.)

Najprej je namreč izgledalo, da
je zvezna vlada pripravljena u-
streči Poincarejevim pogojem in
zahtevam. Ali potem pa se je po-
kazalo, da se je Bela hiša pre-
mislila. Glas je prišel s državnega
departamenta, da ne more zvezna
vlada privoliti francoskih omeji-
tev.

Ko je zadnji pondeljek in to-
rek uvidel, da cel svet, da bi Poi-
nca-
rejevi pogoji omejili reparacijs-
ko konferenco do njene popolne
ničevosti, sta bila predsednik Coo-
lidge in državni tajnik, kakor se
je zdelo, popolnoma pripravljena
podvzeti ribiško ekpedicijo ter
prištati k francoskim zahtevam.

Angleška vlada se je uverila, da
so Zdržene države pripravljene
ustreči Poincarejevim zahtevam,
ter se izrekla, da se tudi ona u-
kloni francoski trmi, če se ni dru-
gače.

Potem pa je prišla ameriška
javnost na vrsto. Amerika je ved-
no opirna na javno mnenje, ki je
včasih iskreno, včasih pa samo pa-
pirnato, včasih lažno, včasih u-
metno, zdaj resnično, zdaj le po-
bovarno. In administracija se
mora rada ali nerada vdati take-
mu pritisku, pa naj bo že izviran,
ali pa samo ponarejen in umeten.

Stališče zvezne administracije se
je v tem slučaju nenadoma izpre-
menilo, kar je neomakano pre-
neslo London in Pariz.

Sobotni pariški predlog, da bi
Zdržene države dovolile pošte-
vanje mednarodnega dolga, če
sprejme Francija temeljito pre-
iskavo splošne nemške plačilne
zmožnosti, ni prav nič presenetli-
vost, ki so natanko zasledovali
smernice Poincarejeve politike v tem
oziru.

Bržko ko je francoski minist-
ski predsednik predlagal omejiti
območje in delokrog Hughesovega
načrta, so tukaj nemudoma vede-
li, da bo ponudil takoj za tem ba-
rantanje v vprašanju mednarod-
nega dolga.

Ameriška vlada se ni hotela za-
plesti v isto barantanje. Postavi-
la se je na stališče, da ne sme biti
razpravljanje vprašanje o medna-
rodnih dolgovih zaenot s repa-
racijskim problemom, ter zahteva-
la v svo odločnosti, da je treba
predvsem rešiti na reparacijski
konferenci le to, kar bo dognalo,
koliko more Nemčija sploh pla-
čati. In tako je sedaj pričakovati
nadaljnega koraka v teh pogaja-
njih iz Evrope.

Težko pa je pričakovati, da bi
se Francija hotela ukloniti ame-
riškimi pogojem. In če se ne, po-
tem ne bo z reparacijske konfe-
rence, kakor jo predlaga državni
tajnik Hughes, skoro gotovo nič.

Predsednik in Hughes sta raz-
pravljala v soboto skoro eno uro
o evropskem položaju.

Pariz, Francija. — Ameriški
poizkus, zopet se vmešati v evrop-
ske zadeve, je napravil splošno
zmešnjavo v evropskem položaju.
Takšno mnenje prevladuje v tu-
kajšnjih političnih krogih na
splošno.

Urednik znanje politike pri li-
stu La Liberté Jacques Bainville
je pripomnil k temu tole:
"Kadarkoli se Amerika in Bri-
tanijska vmešata v evropske zade-
ve, nastane vedno še več zmede in
nereda. Stvar postane vselej še
slabša, kakor je bila poprej."

"Po dolgem zdržanju prihaja
sedaj Amerika, da naredi sga-
to. Talent državnega tajnika Huga-
sa so prav dobro obsodili v Wash-
ingtonu, kjer je tako dobro delal
za Veliko Britanijo."

metenejša angleška diplomacija vodi za nos.

"Dokler hoče imeti Amerika
vojno dolgočaso za orožje proti Ev-
ropi, naj nikar ne pošilja odpra-
viti evropskih bolani."

V Londonu je še pred nekoliki-
mi dnevi vladal zelo veliki optimi-
zem radi ameriške pripravljenosti,
pomagati Evropi ter se lotiti
tudi evropskih zadev. Ali danes
pa se zelo dvomijo v vladnih kro-
gih o udeležitvi predlagane me-
narodne reparacijske konference.

TRG ZA ŠPORTNO BLAGO V JUGOSLAVIJI.

New York. (Jugoslovanski ode-
leek F. L. I. S.) — Ameriški po-
d-
konsul H. Carrell Magill v Zagre-
bu poroča: Jugoslavija nudi izbo-
ro priliko za prodajo ameriškega
športnega blaga. Vlak odstotek
prebivalstva goji nogomet, telo-
vado, tenis, drkanje s smučmi
(ski) in drakami in ved ali manj
ve športe, ki so popularni v kon-
tinentalni Evropi. Angleški nogo-

met (soccer football) je najpopu-
larnjši šport; imajo približno sto
dobro opremljenih moštvi (team).

Ni mogoče dobiti podatke, ki bi
pokazali natančno vrednost špor-
tnega blaga, prodanega v Jugosla-
viji tekom l. 1932, ali konservativ-
ne cenitve stavijo to vrednost na
\$25.000 do \$30.000. Bilina Nemč-
je in Avstrije jima omogoča, da
morejo hitro dostaviti blago radi
tega razloga in ne radi boljše ka-
kovosti njihovih produktov, dr-
žavi zalagata vedno športnega
blaga, ki se tu prodaja. Ne obstaja
nikar predsedek proti ameriške-
mu blagu, in manjša vrednost di-
narja ni več nikakršna resna ovira za
trgovino, kar se mora trgovati na
podlagi angleških funtov, avst-
rijskih frankov ali ameriških dolar-
jev, in cene, ki prevladujejo so za-
dosti visoke, da bi omogočale a-
meriško konkurenco. Cene se na-
vadno kvotirajo loco (c. i. l.) pri-
stanišče prihoda in se lahko dobi-
vajo v dolarjih, angleških funtih,
avstrijskih frankih ali jugoslovans-
kih dinarjih.

Delavsko gibanje v Jugoslaviji.

(Dolge.)

V tem položaju je bil poročen Filip Uratnik od Antona Kristana,
da nastopi službo tajnika pri Konsumnem društvu za Ljubljano in
okolico s nalogo, da pomaga organizatorično pri teh novih ustanovit-
vah. Čeprav mu je takrat vake gospodarske izkušnje nedostajalo,
je bil pri tem delu valed zaposlenosti Antona Kristana v politiki čisto
sam sebi prepuščen, in je delal po splošni direktivi, naj se prošnje za
ustanovitve novih podružnic ne odbije, ampak naj se skuša izredeti
čas izrabiti.

Tako se je razvilo konsumno društvo za Ljubljano in okolico v
Konsumno društvo za Slovenijo.

Društvo ima danes gotovo lepe premoženje. Ako bi vplačalo od
17.000 članov vsaj 10.000 svoj daleč v sušaku 70.000 Din polnoštevilno,
bi se avtila deležni kapital tako, da bi zelo blagodejno učinkoval na
razvoj zadružništva.

To bi se dalo izvesti, ako bi bilo razmerje med vodstvom sadruge
in med ostalimi panogami delavskega gibanja tako, da bi se dale izra-
biti vse idealne sile gibanja soto agitacijo. Tega pa žalobog ni.

Temu je mnogo vsrok taktika Antona Kristana. Na da bi ho-
teli omalovaljevati njegove sadruge, predvsem njegova vztrajnost in
brezobzornost, — moramo omeniti tudi njegovo taktiko, ki vsaki
idealizem njegovih sodelavcev ubija, kar drugače marsikdo, kar se
je v Sloveniji po prevratu dogodilo, ni mogoče razumeti. Tu naj omo-
nimo nekaj dogodkov, ki pojasnjujejo njegovo taktiko.

Med vojsko je razvijal Anton Kristan v okvirju sadrug privatne
trgovske posle, ki so bili takrat s ozirom na pomanjkanje blaga in
maksimalne cene posebno odločni.

Malo predno je postal minister, so šepetali ljudje, da se je dvig-
nila proti njemu sodna preiskava radi verižništva in je imelo to stvar
še državno pravdnitvo v rokah. Ko pa je postal minister, je justič-
no ministerstvo to postopanje ukinito.

Kdor je gledal vse te stvari in videl, kako je postal avgusta 1919
Anton Kristan minister proti volji poslanskega kluba, proti sklepu
izvrševalnega odbora, sklicuje se na sklep neke od njega samega skli-
cane, popolnoma nelegalne konference, ta se ne more ubraniti misli,
da je bila njegova taktika pogubonena za socialistično stranko, kajti
postal je minister v času, ko se s tem ni dalo za stranko še ničesar do-
seči in ko je rabila stranka svojih najboljših moči doma.

A ta preizkušnja mu še ni bila dovolj. Takoj, ko je demisijsiral
kot minister, je napravil zopet veliko osebno kupčijo za hrbtom od-
bora Nakupovalne sadruge, ki je nastala iz bivše Vojske svez in se je
tako reorganizirala, da je prišla pretežno pod vpliv naših konsumnih
društev. Ta kupčija se je slabo razvila in je bila iz nje dva in pol mi-
lijona škode. Vkljub jamemu pravnemu položaju, — je pustil Kristan
kupčijo iz Nakupovalne plačati. Proti odbornikom, ki so se temu
upirali, je nastopal s svojimi svezami in vplivom, slati pa s tem, da
je skušal dobiti v svoje roke kreditne vire naših gospodarskih sadrug.
Tako je udušil tožbo, s katero je zahtevala N. povračilo škode.

Ko se je osnovala zadružna banka, ki naj bi postala za naše za-
druge od njih samih odvisna kreditna borse, je razdelil delniški ka-
pital tako, da je obvladal osebno kljub malemu številu delnic tudi za
zavod.

Vkljub vsemu temu nočem oporekati, da je s svojimi dobrimi la-
nostimi pokretu, veliko koristil in da bi mu lahko še, — a ta način
deja se mora odpraviti.

Vse to mora poznati, kdor hoče razumeti revolucijo, ki je nasta-
la proti vodstvu stranke tudi med njenim nekomunističnem delom in
kdor hoče razumeti, zakaj je idealno sile pokreta tako težko zbrati o-
krog naših gospodarskih organizacij.

Ljudska tiskarna v Mariboru.

Ljudska tiskarna v Mariboru je bila kupljena leta 1919 in se je
ustanovila kot delniška družba. Delniški kapital je znašal ob usta-
novitvi 1 milijon kron. Pretežna večina delnic je bila v rokah socia-
lističnih sadrug.

Kdor obvlada večino delnic, ima v svojih rokah tudi lepe reser-
ve zavoda.

V upravnem svetu Ljudske tiskarne v Mariboru so bile s početka
iste osebe, kakor v upravnem svetu Blaznikove tiskarne. Na izred-
nem običnem zboru pa so se te osebe iz upravnega sveta izločile radi
njih postopanje pri Blaznikovi tiskarni; ki bi se lahko tudi pri Ljud-
ski ponovilo.

Filip Uratnik je bil takrat predsednik Nakupovalne, Bernot pa
predsednik Sloge.

Ta skupina pa je še vedno mislila na to, kako bi prišlo pri Ljud-
ski na krnilo. Anton Kristan je pošegal na to olivčno tudi zato val-
nost, ker se je vrnil iz Belje, bil izrinjen iz demokratskih podjetij ter
se vrnil zopet v Zadružno banko, ki pa ima večje možnosti le, ako se
veže okže s našimi gospodarskimi organizacijami, in smatra, da je po-
trebno, da dobi v svoje roke vsa opiralnica za socialistični tisk, ako
naj dobi v gospodarskih sadrugah neomajno stališče.

Socialisti so ustanovili sadruge, socialistično tiskovno sadruge,
koje pravila in pristopna izjavo v informaciji se prilaga, s namenom,
da se reši začasna situacija. (Glej prilogo A, B in C.)

Taj sadruge so hoteli socialisti prepustiti pri likvidaciji aktivne
Nakupovalne, s čimur so upali za ujo delnice "Nakupovalne in
Sloge".

Pri tem so hoteli, da bi sodelovali pri sadrugi v razmerju moči
vse razbite socialistične frakcije. Formalno so volili dokaj konser-
vativno obliko, — tako, da bi tiskarna na bila podvržena dočela ve-
lujokemu in nestalnemu gibanju, ki ga grede sedanje delavske orga-
nizacije, da pa bi bile od njih vendar take odvisne, da bi bili osebni
refim izključen.

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Iskrsi: 17. junija 1907
v drжавi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-32 30. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODESEK:
Predsednik Vincent Calkins, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. T.
Box 51, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega odbora
Blas Novak, gl. blagajnik John Vagrish, urednik glasila John Zvertnak,
upravitelj glasila Filip Gadin.

POSOTNI ODESEK:
John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin
Zelenbar, Box 276, Harborton, Ohio, Fred A. Vidor, Box 674, Eliz, Minn.,
John Tordal, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gortak, 414 W. Hay St.,
Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODESEK:
Blas Novak, predsednik, 2657-32 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VENODNO OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-32 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
ZAPADNO OKROŽJE: John Gortak, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

Nederni odbori:
Frank Balta, predsednik, 2630 W. 36th St., Chicago, Ill., Frank
Samrah, 2617 Prester Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6494 St. Clair St.,
Cleveland, Ohio.

Zadružni odbori:
Predsednik: Frank Alth, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
John Gortak, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
Jos. Sihak, 4044 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VENOVNI ZDRAVNIKI: Dr. F. J. Korn, 6223 St. Clair Ave., Cleveland, O.
POSOTI: Korrespondenci v gl. odborih, ki delajo v glavnem uradu,
na vrsti tabele.

VSA PISMA, ki so naslovljena na posla gl. predsednika in na naslov:
Predsednik S. N. P. J., 2657-32 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE POSPORE SE NASLOVE: Bolniški taj-
nik S. N. P. J., 2657-32 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

BERNARDE POSILJATE IN STVARI, ki so določile gl. izvrševalnega
odbor in izdajo volje na naslov: Tajništvo S. N. P. J., 2657-32 So. Law-
dale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V SVETU Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na
naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-32 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo
Frank Salku, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je spodaj.

Vsi prisilni na gl. poslotni odbor se naj pošiljajo na naslov: John Under-
wood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi listi, natančni, splošni, nepopolni in sploh vse kar
je v svoji s glavnim sedišču, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-32
So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

ki se pomagale tiskarno kupiti in so tudi drugače na njej izredno in-
teresarane, ker je tiskarna v Mariboru.

Začela se je proti večinski skelji borba v Napreju, ki je znak po-
polne neresnosti pri reševanju gospodarskih vprašanj, ali nepoma-
nja gospodarskih vprašanj ali pa izvira iz drugih mogoče znanih ali
nepoznanih motivov.

Likvidacija Nakupovalne je prvotno nameravano rešitev onemo-
gočila, ker je polra skoro vsa aktivna. Tako se je morala rešiti situ-
acija tako, da si je Socialistična Tiskovna Zadruga izposodila potreben
denar in podpisala potrebno število delnic, za koje se je pri Ljudski
tiskarni delniški kapital avdal.

Nevarnost vse kombinacije je en razlog več za organizacijsko
obliko, ki jo je volila večina.

Razmere v socialistični stranki v Sloveniji po komunističnem razkolu.

Iz prestejkega je lahko razvidno, da je bilo v stranki marsikaj,
desar niso mogli treni in pametni taktičarji odobravati, kar pa je
izlazilo in učinkovalo na posepijenje socialistično organiziranega do-
lavlstva.

Nekaj ogorčenja se je abralo okrog strankinega tajnika Bernota
in je našlo leras na Trboveljskem kongresu, kjer je opozicija zmaga-
la in vzela v roke list Naprej.

Sal, da je bila ta opozicija brez razumnega vodstva in se je vedno
huje v sebi razkrajala.

Pri časopisu se je gospodarilo slabo. (Glej prilogo D o stranki-
nem tisku). V kljub temu je bil strankin tajnik nedostopen vankemu
renomu poskusu, da bi se to stanje izboljšalo.

Napadal je v listu vse povprek, in delal pri tem čisto najhujšo
krivico, ker mu ni dano, da ljudi videl take, kakršni so.

Proti temu se je pojavljalo od vseh strani vedno hujši odpor, ko-
jega je reševal on in disto pod njegovim vplivom stoječe strankino
vodstvo na ta način, da je rezal od strankinega telesa en ud za
drugim.

(Dolge prihodnjile.)

CENIK KNJIG

Književna Matica S. N. P. J.
je izdala sledeče knjige:

Slovensko-Angliška Slovica — zelo poučna in
lahko razumljiva knjiga za učenje anglešč-
ine, z dodatkom raznih koristnih informacij,
stane samo \$2.00

Zakon Biogenizije — tojmači naravne zakone
in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete
črpati mnogo naukov za telesno in duševno
dobro 1.50

Peter Malaventura — v Kaborotu — zanimiva
povest iz življenja ameriških frančiškanov,
in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s
slikami 1.50

Zajedalec — resnična povest in prava ilustraci-
ja dolejškega dela življenja slovenskih
delavcev v Ameriki 1.75

Jimmie Higgins — krasna povest, ki jo je spisal
slaviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, po-
slovenil pa Ivan Molek 1.00

Vse te knjige so trdo in leeno vezane ter so s
ozirom na vsebino in kakovost materiala zelo po-
ceni. Kdor naroči vse te knjige obenem, dobi velik
popust.

Književna Matica SNPJ. izdaja knjige za ko-
ristno zabavo in povzdigo ter prave izobrazbo slo-
venskega naroda v Ameriki, zato rojaki in rojaki-
nje — sezite po njih!

Pošljite poštno nakaznico (Money Order) ali
pa ček, ali pa kar denar ali poštne znamke na naslov:

KNJIŽEVNA MATICA S.N.P.J.,
2659 South Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

Bratje in sestre člani Slovenske narodne podporne jednote, sedaj se vam nudi prilika, da si pridobite nagrado in da pomagate razširiti vaš lastni list Prosveto! Torej na delo!